

Temps d'escola · 16

PRIMAVERA 2024

Eina didàctica per a l'aula aragonesa de parla catalana

Amb la col·laboració del Seminari Autòmic de professors i professores de llengua catalana a Aragó

Edita:
Iniciativa Cultural de la Franja
Coordinació:
Pepa Nogués Furió
Pietro Cucalón Miñana
Disseny/impressió:
Terès & Antolín
Dip. Legal: TE-189-2016
tempsdescola@gmail.com

Editorial

40è Aniversari de la Declaració de Mequinensa

Avui és un dia de celebració per a tots aquells que estimem el català i, per aquest motiu, tots els docents que impartim aquesta assignatura no podem deixar d'estar presents en aquesta jornada en què es commemoren 40 anys de la primera declaració de Mequinensa, a la qual hem d'estar tots agraiats.

Estem segurs que no va ser una feina fàcil i que van haver d'enfrontar-se a molts entrebancs. Si al 2024 encara mos en trobem algun, imagineu-vos a mitjans dels anys 80. Però, gràcies a l'esforç, el treball i la lluita d'aquells que la van fer possible, es va aconseguir impulsar l'ensenyança de la nostra llengua a les aules; va fer que els nostres xiquets i xiquetes poguessen escriure i parlar en la seua llengua materna a l'escola i va fer possible que un somni/una necessitat es convertís en realitat. Com a conseqüència, milers d'alumnes han passat per les aules sense haver de canviar la seua llengua en traspasar la porta del col·legi, com havien de fer els seus pares i els seus iaïos.

Tant de bo ho puguen continuar fent les futures generacions, perquè la llengua és un dels béns més preuats i rics que tenim com a persones. Amb la llengua pensem i reflexionem, expressem els nostres sentiments i les nostres opinions. Tenim, a més, un vocabulari particular segons la zona on naixem, un estil, una pronúncia i, fins

i tot, una cantarella especial, que encara la fa més personal i única. Cada persona fa la llengua seua i amb cada ús l'enriqueix i la dignifica. Un ús personal que es reflecteix de molt diverses formes en tot el que fem a la vida. De manera oral, en situacions quotidianes i col·loquials, però també quan escrivim. I, és aquí on entrem els professors, perquè en qualsevol llengua hem d'ensenyar una normativa, una gramàtica i una ortografia que entenguen tots els parlants.

Per acabar, ens agradaria dir que els docents no som polítics. Som mestres, professors i lingüistes i que, encara que ser professor o professora de català a l'Aragó no és bufar i fer ampolles, no consentirem que els alumnes del nostre territori perden el dret d'escriure, parlar, pensar i construir un món millor en català.

Hem volgut reproduir aquí el text íntegre que va llegir la professora de català de l'IES Bajo Cinca, Marivi Bassallo (a la foto), en nom del professorat de català a Aragó amb motiu de l'acte de celebració del 40è Aniversari de la Declaració de Mequinensa que va tenir lloc en aquesta població el passat 24 de febrer.

Podeu escoltar el parlament i veure l'acte complet aquí: <https://declaracio.mequinensa.com>

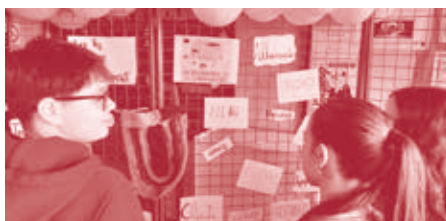
Experiències escolars

Tenim la llengua molt llarga!

Per tal de celebrar el Dia de la Llengua i posar en valor la nostra llengua materna, des de l'assignatura de català dels centres educatius d'Aragó hem realitzat el projecte col·laboratiu: *Tenim una llengua molt llarga!*

El projecte ha consistit en teixir una llengua entre tots els centres (des d'infantil fins a batxillerat, pas-

sant per les escoles d'idiomes i la universitat) i posar-li pírncings amb paraules boniques per mostrar de manera metafòrica que la nostra llengua és ben rica, ben bonica, està ben viva i la volem conservar ben llarga.

L'alumnat de l'IES La Llitera de Tamarit van treballar diferents punts de teixir amb la col·laboració d'una artesana local.

Miniprojectes

Com es diu a cada lloc? Bitxo / Pebrera / Coralet

Els alumnes i mestres dels centres ens han enviat les diferents maneres d'anomenar 'bitxo' o 'pebrera' a cadascuna de les seues poblacions i també com ho diuen a casa seua.

A la comarca del Baix Aragó

Pebrera a Aiguaviva de Bergantes, Bellmunt de Mesquí, la Codonyera, la Torre de Vilella.

Pebrera a la Canyada de Beric, la Codonyera, la Ginebrosa, la Sorollera.

A la comarca del Baix Cinca

Coralet a Fraga, Mequinensa, Saidí.

A la comarca del Baix Aragó/Casp

Coralet a Faió, Favara de Matarranya, Maella, Nonasp.

A la comarca de la Llitera

Coralet a Castellonroi, Tamarit de Llitera.

A la comarca del Matarranya

Pebrera a Fondespatla, Fónols, la Freixneda, Massalió, Mont-roig de Tastavins, la Portellada, Ràfels, la Torre del Comte, la Vall del Tormo, Vall-de-roures, Valljunquera.

Pebrina a Arenys de Lledó, Calaceit, Lledó d'Algars.

Pesteta a Beseit, Queretes.

A la comarca de la Ribagorça

Coralet a Estanya, les Paüls, Peralta de la Sal, la Pobla de Roda, Tolba.

Coralet i "gendilla" a Sopeira.

Altres territoris

Pebrina a Perpinyà.

Pesteta a Amposta, Morella, Xiva de Morella.

Pebre vermell a Girona.

Cirereta a Banyoles.

Bitxo a Barcelona.

Coralet i bitxo a Lleida.

Activitats del Programa Jesús Moncada

L'EOI Ignacio Luzán de Monzón va organitzar el taller "Pam, pam, pica l'espart" amb l'artista Manolito el Espartero, de Vall-de-roures.

A l'EOI Alcañiz van fer una xerrada-concert amb 80 instrumentes musicals i elements sonors tradicionals a càrrec de Ferran Roca i dintre del projecte "La música al llarg de la història".

El CRA Matarranya va rebre a Massalió l'actuació musical del grup La Chaminera. Portaven molts instruments i van cantar cançons tradicionals en les tres llengües d'Aragó.

El CEIP Virgen del Portal de Maella va descobrir i destil·lar plantes medicinals en un taller a càrrec del Víctor Vidal.

Concursos

Concurs Tísner

Al CRA Dos Aguas, l'alumnat de Favara ha creat el joc de taula "Viatge per Espanya" i el de Nonasp "Pirates de les dos aigües". Esperem que tinguen tanta sort com l'any passat i els donen un merescut premi!

Podeu vore les presentacions a:

Concurs Amics-Ficcions

Des d'Aragó hem consolidat la nostra participació a aquest concurs de crear històries amb 37 alumnes, 32 de la província d'Osca i 5 de Saragossa. En total, hi ha gairebé 5.000 estudiants participants d'arreu del territori catalanoparlant. Aquí podeu llegir les seues històries: <https://www.amic-ficcions.cat/participants.php>

Concurs de Relat Breu per a Joves Talents de Coca-Cola

9 alumnes de 2n d'ESO de l'IES Bajo Cinca han participat en català en aquest concurs que arriba ja a la 45a edició. Molta sort!!

Celebracions

25 de Novembre

Des del CRA Dos Aigües també hem contribuït en el Dia per l'Eliminació de la Violència contra les Dones a conscienciar els nostres xiquets i xiquetes a identificar la violència de gènere i donar ànims i força a totes aquelles dones que ho sofreixen.

Dia de la Pau

Al CRA La Llitera van treballar a Alcampell des de l'assignatura de plàstica el colom de Picasso en llengua catalana i els va quedar la porta de la classe ben guarnida.

Projectes educatius

L'hort

Al CEIP Maria Moliner de Fraga fan el projecte educatiu de l'Hort que forma part de l'objectiu d'escola i salut. Està vinculat a l'àrea de català ja que el centre és trilingüe, s'hi fan activitats durant tot el curs i, sens dubte, és el protagonista del pati de l'escola. De tant en tant reben la visita de la Colla Verda, que són "els grans" experts del poble. Aquest trimestre, per exemple, els han ensenyat a esporgar.

El Nadal

Els centres educatius d'Aragó que imparteixen l'assignatura de català van gravar un vídeo col·laboratiu per felicitar el Nadal amb les imatges de totes les escoles.

Dia de la Llengua Materna

Conferència a l'EOI Alcañiz

Vam tenir l'honor de celebrar el Dia de la Llengua amb dos professors d'universitat i acadèmics: La doctora Maria Teresa Moret que va presentar l'Academia Aragonesa de la Lengua, i el doctor Abelard Saragossà que va impartir la conferència: *L'ideari d'El valencianisme de Sanchis Guarner i l'aplicació al valencià i al català de la Franja*.

Paraules de Fraga a l'IES Bajo Cinca

Vam treballar amb els alumnes de català de tots els cursos la diversitat de les llengües, centrant-nos en les varietats lingüístiques de la nostra zona.

Vídeo al CEIP San José de Calasanz

Vam escollir les paraules de la nostra llengua que més ens agraden i que sentim més representatives de Fraga i vam gravar un vídeo en diferents llocs del poble relacionats per mostrar-les. Mi-reu el resultat amb el QRI!

Activitats extraescolars

Ruta Literària Jesús Moncada

Al març, els alumnes de català de 4t d'ESO de l'IES Bajo Cinca de Fraga vam visitar Mequinensa per realitzar la ruta literària de Jesús Moncada aprofitant que estem treballant un projecte d'aquest escriptor.

EOI Ignacio Luzán (Montsó i Fraga)

El passat 9 de març vam anar d'excursió a Montblanc i Poblet. La proposta va tenir molt bona acollida com podeu veure a la foto.

Dones esportistes: Cristina Ouvinya

El meu germà va conèixer la mare de Cristina Ouvinya a Saragossa, cosa que m'ha inspirat per escriure sobre aquesta dona esportista, la qual té un més que important palmarès.

Cristina és una jugadora de bàsquet nascuda a Saragossa que ha guanyat molts campionats des de la seua infantesa. De fet, va començar a participar en equips federats amb només 8 anys.

Molt aviat, va començar a guanyar títols. Per exemple, amb setze anys va conquerir la medalla d'or amb la selecció sub-16 pel Campionat d'Europa.

Cal destacar que aquesta jugadora va sortir de la seua ciutat i del seu país per avançar en la seua carrera esportiva. Va ser fitxada per un equip polonès, el Wisla, on hi va jugar cinc anys. Després, va estar jugant a França i finalment, amb 30 anys, va tornar a fitxar per un equip espanyol, concretament al València Bàsquet amb el qual va aconseguir fa uns mesos la medalla de plata al Campionat d'Europa, fet que ha de sumar-se a altres tres medalles an-

teriors. Els seus triomfs són massa extensos per anomenar-los tots, però es pot dir que és una jugadora que du més de deu anys sent internacional amb la selecció espanyola.

Segurament, seguirà guanyant títols i el meu germà se'n recordarà de les xerrades que feia amb la seua mare amb sorpresa perquè al principi pensava que aquella dona

exagerava els mèrits de la seua filla. Anys després, es va adonar que tot era veritat.

Agustín Quílez

Estudiant de C2 de català a l'EOI Alcañiz

Aquest text forma part del projecte interdepartamental Dones Esportistes realitzat per l'EOI Alcañiz amb motiu del Dia Internacional de les Dones dintre del Pla d'Igualtat. Aquí:

Capítol 1: La connexió maltesa

Tornar al fred de Barcelona després d'haver passat uns dies en un lloc càlid era tot un contrast [...].

Quan van baixar de l'avió van adonar-se que no havien arribat al lloc on se suposava que viatjaven. Portaven deu minuts esperant i les portes per baixar de l'avió no s'obrien. Per les finestres es podien veure desenes de militars envoltant l'avió. Les converses ressonaven a la sala d'arribades de l'aeroport amb un eco d'incrèdilitat, com si la primera tasca a terra fos connectar-se amb la realitat virtual.

La sala es va omplir de la metamorfosi dels viatgers: de pells enrojolides a abrics densos, de sandàlies a sabates tancades. Les cares de resignació es reflectien com un reflex de les

mirades cansades i adormides, víctimes del canvi horari. Això, més els comentaris de rigor, creaven un ambient entre la cacofonia de converses i el murmuri dels viatgers. La Marina, una periodista curiosa, observava l'escena amb un interès agut. Va decidir abordar la situació amb una perspectiva més amena.

—La transició de la calor a aquest fred hivernal ha estat com un gir inesperat en una novel·la —va dir Marina a en Jaume, un dels passatgers que encara es feia a la idea del canvi climàtic— crec que la realitat aquí supera la ficció.

En Jaume va somriure.

—Sens dubte, és com si haguéssim arribat a un món paral·lel on les estacions ballen al seu propi ritme.

Fragment de la novel·la La connexió maltesa a partir de l'inici de la novel·la del mateix nom de Jordi Sierra i Fabra presentada al concurs Ficcions per Iván Montull i Aleix Jover (grup ALEIV), 2n de Batxillerat de l'IES Bajo Cinca (Fraga). Si voleu continuar llegint aquesta i altres històries entreu a: www.amicficcions.cat/

Centres aragonesos on s'ensenya català

Ribagorça Oriental

CPI de Benavarri, CEIP d'Areny i CEIP de Montanui

CRA La Llitera

Albelda, Alcampell, Castellonroi, Estopanyà

CRA Altorricón (La Llitera)

El Torricó, Algaio, Vensilló

TAMARIT DE LLITERA (La Llitera)

CEIP San Miguel • IES La Llitera

SAIDÍ (Baix Cinca)

CEIP S. Juan Bautista • Aula de primer cicle d'ESO

CRA Ribera del Cinca

Torrent de Cinca, Vilella de Cinca, Miralsot, Litera

FRAGA (Baix Cinca)

CEIP María Moliner • CEIP Miguel Servet • CEIP San José de Calasanz • Colegio Santa Ana (concertat) • IES Bajo Cinca • IES Ramón J. Sender

MEQUINENSA (Baix Cinca)

CEIP Mª Quintana • IES Joaquín Torres

FAIÓ (Baix Aragó-Casp)

CEIP Ntr.^a Sr.ª Del Pilar

CRA Dos Aguas (Baix Aragó-Casp)

Favara, Nonasp

MAELLA (Baix Aragó-Casp)

CEIP Virgen Del Portal
IES Baix Matarranya

CRA Matarranya (Matarranya)

Calaceit, Massalió, la Vall del Tormo

CRA Algars (Matarranya)

Queretes, Lledó d'Algars, Arenys de Lledó, Beseit

CRA Alifara (Matarranya)

La Freixneda, la Portellada, Ràfels, Valljunquera

VALL DE ROURES (Matarranya)

CEIP V. Ferrer Ramos • IES Matarraña

CRA Tastavins (Matarranya)

Pena-roja, Mont-roig, Fondespatla, la Sorollera

CRA Olea (Bajo Aragón/Maestrazgo)

Aiguaviva de Bergantes, la Ginebrosa, Bordón

EOI Ignacio Luzán

(Montsó, Cinca Medio)

Fraga (Baix Cinca): Extensió de

l'EOI Ignacio Luzán (Montsó)

EOI Fernando Lázaro Carreter

(Saragossa)

EOI Alcañiz (Alcanyís, Bajo Aragón)

Universidad de Zaragoza

Departamento de Lingüística y Literaturas Hispánicas.
Facultad de Filosofía y Letras